

КОСТЮК Юлія,

здобувач вищої освіти третього курсу
факультету фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

ЯРОШЕНКО Артем,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Ключовою подією, що ознаменувала першорядність та зацікавленість ООН у природоохоронній діяльності, можна вважати Стокгольмську Конференцію ООН з проблем навколишнього середовища, що відбулася в 1972 р. Прийняті за підсумками конференції рішення сприяли міжнародному співробітництву в цій сфері, а також визначили стрімкий розвиток міжнародного екологічного права як галузі міжнародного права. Крім того, конференція вплинула і на внутрішню політику багатьох держав, в національних пріоритетах яких ще не містилися питання охорони природи. Наслідком цього стала масова розробка на національному рівні державних екологічних програм, а також механізмів для їх реалізації.

У тому ж 1972 році Генеральна Асамблея ООН заснувала Програму з довкілля (далі – ЮНЕП), покликану координувати діяльність органів і установ системи ООН з екологічних питань. ЮНЕП також належить першорядна роль у сприянні розвитку міжнародного екологічного права. В ході здійснення своїх функцій ЮНЕП проводить безпосередній збір і аналіз інформації про екологічні проблеми та вживає заходи по їх вирішенню, виявляє прогалини і недоліки, а також визначає установи, які мають їх виправити. Кінцевими етапами діяльності ЮНЕП по кожному питанню зазвичай є розробка конкретних заходів і доведення отриманих висновків до відома урядів, міжнародних міжурядових і неурядових організацій. Зокрема, більше п'ятдесяти держав отримали від ЮНЕП допомогу в розробці свого природоохоронного законодавства завдяки підготовленим в рамках Програми доповідям для урядів, рекомендацій і проектів документів [1, с. 81].

Сучасний же період в історії міжнародного екологічного права бере початок з Конференції ООН з довкілля і розвитку (Саміт Землі), яка проходила в Ріо-де-Жанейро у 1992 році. Безпосереднім підсумком роботи

конференції стало прийняття солідного числа документів, що сприяли подальшому розвитку галузі. Серед них, наприклад, Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку [2], а також Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (далі – РКООНЗК) [3], доповнена в 1997 році Кіотським протоколом, на зміну якому прийшла Паризька кліматична угода, ратифікована Україною 14 липня 2016 року [4]. Передбачається, що для реалізації цілей, визначених у цих та інших раніше прийнятих міжнародних договорах, держави повинні розробляти національні плани, приймати відповідні закони і укладати міжнародні угоди, уточнюючи тим самим взяті на себе зобов'язання.

Проаналізувавши стан дотримання й ефективність імплементації в українське законодавство природоохоронних конвенцій та Декларацій ООН, зокрема РКООНЗК та Кіотських протоколів до неї, можна виявити не зовсім достатній рівень зазначених категорій. Так, у 2016 році Комітет з дотримання Кіотського протоколу секретаріату РКООНЗК прийняв рішення про невиконання Україною в повному обсязі вимог звітності щодо своїх зобов'язань за Кіотським протоколом [5]. Поряд з цим, 18 липня 2018 року Урядом України було прийнято Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, яка передбачала зменшення обсягу викидів парникових газів, відмову від викопного палива і старт інвестування у відновлювальні джерела енергії. Така сумлінна та рішуча, у часовому плані, реалізація Україною взятих на себе зобов'язань за Паризькою угодою дала змогу говорити про наше лідерство у світовому кліматичному процесі і готовність розпочати перехід економіки країни на низьковуглецевий розвиток.

Таким чином, саме завдяки послідовній і плідній діяльності ООН відзначається зростання масштабів міжнародного співробітництва у вирішенні проблем охорони і раціонального використання природних ресурсів. Цей процес, в свою чергу, зумовив необхідність розвитку правової бази, що визнається всіма учасниками цієї співпраці [6, с. 12]. Звісно ж, що наступним кроком в цьому напрямі може стати створення єдиного універсального міжнародно-правового акту в сфері регулювання міжнародних відносин в області захисту навколишнього середовища. До теперішнього часу ні ООН, ні будь-кому зі спеціалізованих установ ООН не вдалося впоратися з вирішенням такого завдання.

Офіційною кодифікацією міжнародного екологічного права може зайнятися ЮНЕП, а також ряд спеціалізованих установ ООН в рамках своєї профільної компетенції. Кодифікація також може здійснюватися в рамках регулярно скликаються міжнародних конференцій з проблем охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки [7, с. 4].

Отже, проаналізувавши основні етапи становлення та розвитку міжнародного екологічного права та ролі ООН у цьому напрямку, необхідно відзначити наступні висновки: 1) ООН стала основоположником розвитку

міжнародного екологічного права, розробивши та прийнявши основні договори, що посилили міжнародноправову охорону навколишнього середовища; 2) сьогодні, питання охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування вирішені у відповідних міжнародних багатосторонніх угодах, які регламентують взаємні права і обов'язки їх учасників. Даний факт є безпосереднім свідченням зацікавленості окремих держав і міжнародного співтовариства в цілому в існуванні міжнародного екологічного права; 3) конференції ООН з проблем навколишнього середовища, число яких збільшується з року в рік, використовуються різними групами держав як можливість обміну досвідом у вирішенні конкретних екологічних проблем, а також для визначення перспектив і шляхів подальшої співпраці; 4) результатом міжнародного співробітництва в цій сфері слід вважати систематизацію та удосконалення принципів і норм, закріплення наявних досягнень в єдиному міжнародному акті. В кінцевому рахунку, виникнення міжнародного екологічного права сприятиме ефективному здійсненню міждержавного співробітництва у сферах забезпечення сталості екологічного розвитку по всій Планеті та раціонального природокористування. 5) варто однозначно визнати, що їй вдалося домогтися значних результатів у вирішенні проблем і регламентації питань охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування. Активна участь України у міжнародному співробітництві з питань забезпечення екологічної безпеки навколишнього природного середовища слугує тим підґрунтям, що наділяє нас необхідними авторитетними засобами впливу на інші держави, у тому числі й Росію, задля гарантування нашої територіальної цілісності та суверенітету. Перспективним залишається напрямок уніфікації європейського екологічного законодавства та його подальша імплементація у національні нормативно-правові акти, адже характер більшості екологічних проблем є глобальним, а відтак вимагає для свого вирішення тісного, довгострокового і різнобічного міждержавного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Еколого-економічні засади раціонального природокористування: теорія та практика реалізації : [кол. моногр.] / Л. В. Єлісеєва, Р. С. Стрільчук, О. М. Стрішенець [та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Стрішенець. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 236 с.
2. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text.
3. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text.
4. Паризька угода. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text.
5. Претензії до України щодо невиконання Кіотського протоколу зняті. URL: <https://hromadske.ua/posts/pretenzii-do-ukrainy-shchodo-nevykonanniakiotskoho-protokolu-zniati-ministr-semerak>.
6. Бондар. О. І. «РІО+ 20» – шлях до сталого розвитку: оцінки та перспективи. Екологічні науки. 2012. С. 6-14.
7. Шемшученко Ю. С. Екологічна конституція Землі: від ідеї до практичного втілення. Вісник НАН України. 2007. № 9. С. 3-7.